

Impulzusüzemű töltő kis zselés ólomakkumulátorhoz (1.)

A legkülönbözőbb hordozható gyári és amatőr elektronikai berendezés, műszer stb. áramellátását újabban előszeretettel bízzák zselés ólomakkumulátorra. Az alábbiakban egy 6 V-os, 3,6 Ah-s akkumulátorhoz – ezzel működik a *Rádiótechnika 2003/7. számában* bemutatott áramhurok-kalibrátor is – tervezett automata töltőt ismertetünk. A töltő néhány alkatrész-értékének módosításával alkalmas kis kapacitású, 12 V-os zselés ólomakkumulátorok töltésére is. Bár a kapcsolás bonyolultabb a szokványos töltőkénél, a költség- és munkatöbbletet az általa elérhető eredmény kárpótolja.

Az impulzusüzemű töltés gondolata nem új: Ernst Beer holland feltaláló szabadalmaztatta 1954-ben. Az eljárás lényege az, hogy a töltés során a töltőáram és annak mintegy 10%-át kitevő kisütőáram ciklikusan ismétlődik mindaddig, amíg az akkumulátor kapcsolófeszültsége eléri a teljesen feltöltött állapotnak megfelelő értéket. Ezzel a töltési módszerrel jelentősen növelhetjük akkumulátorunk élettartamát. (Megjegyzem, hogy később ugyanezt a módszert leginkább a szárazelemek regenerálására javasolták; számos ezzel kapcsolatos közlemény jelent meg lapjainkban, az évkönyveinkben és az amatőr elektronikai szakirodalomban.)

A töltőnkben egy teljes periódus időtartama 100 ms. Ebből 50 ms időtartamig névlegesen 510 mA-es töltőáram folyik, a másik félperiódusban kb. 50 mA-rel terheltük az akkumulátort. Ez utóbbi félperiódusok vége felé ellenőrizzük a kapcsolófeszültséget. Ha a feszültség elérte a kívánt szintet, akkor a ciklikus töltési folyamat leáll és a továbbiakban mintegy 13...15 mA-es „csepptöltés” történik mindaddig, amíg az akkumulátor csatlakoztatva van a töltőhöz.

A készülék teljes kapcsolási rajza az **1. ábrán** látható. A töltőáramot az IC₅, az R₁₆ által áramgenerátorra visszacsatolt feszültségstabilizátor biztosítja. Az IC névleges kimeneti árama:

$$I_1 = 1,24/R_{16} = 1,24/2,4 \approx 0,51 \text{ A.}$$

Az áramgenerátor csak akkor működik, ha a T₂ tranzisztort telítésbe vezéreljük. Ezt a feladatot a T₁, H logikai szintű jellel szintén telítésbe vezérelt tranzisztor látja el. Ha az áramgenerátor aktív, akkor a D₃ LED világít.

A töltési periódusok közötti ciklikus kisütést nem áramgenerátorral, hanem a T₃ tranzisztor által az akkumulátorral párhuzamosan

kapcsolt R₁₇ ellenálláson folyó árammal végezzük. A telítésbe vezérelt tranzisztoron legfeljebb 0,2 V esik, így 6 V-os akkufeszültség mellett az ellenálláson kb. 50 mA kisütőáram folyik. (A kisütőáram az akkumulátor kapcsolófeszültségének növekedésekor némileg nő, de ennek nincs jelentősége.)

Az áramgenerátort, ill. a kisütőáramkört ellenütemben kell vezérelni: a feladatot a G₃, G₄, G₆ kapuhálózat látja el.

A ciklusidőzítést a G₈, C₈, R₁₀ elemekből álló 10 Hz-es, kb. 50%-os kitöltési tényezőjű négyszöggenerátor végzi, amely csak akkor működhet, ha a Q jel szintje H. A G₆ is csak ekkor engedélyezett. Ha Q = L, akkor mind a G₃, mind a G₄ kimenete L szintű, így sem a névleges töltő-, sem a kisütőáram nem folyhat. (Ez a töltő alapállapota. Ilyenkor csak a D₁ világít, jelezve a bekapcsolt állapotot.)

A rendszer vezérlésére a G₁-en és a G₅-ön alapuló bistabil multivibrátor szolgál, amely bekapcsolás után automatikusan úgy áll be, hogy a Q kimenet L szintű legyen. A Q ekkor természetesen H szinten van, így mind a T₄, mind a T₅ telítésbe vezérlődik. Ha a kimenetre akkumulátor csatlakozik, akkor az R₁₇-en keresztül legfeljebb 12 mA csepptöltő áram folyik. A bistabilt az N₁ Start nyomógombbal lehet bebillenteni, miután az Akku kimenetre nem teljesen feltöltött akkumulátort csatlakoztattunk. Ekkor a csepptöltőkör inaktívvá válik és elindul a bevezetőben változt ciklikus töltési/kisütési folyamat, közben a D₃ szaporán villog.

Mindazon időpillanatokban, amikor a G₄ kimenete H-ra vált, az R₆, C₆ integráló (késleltető) tagon keresztül érkező impulzusok engedélyezik a G₆ kaput is. Az integráló tag késleltetése kb. 35 ms, így a kapu a kisütési időtartamnak a 70%-ánál nyit. Amennyiben ekkor a 9. lábán is H szint van jelen, a D₂ diódán keresztül visszabillenti a bistabilt és a

műhelysarok * műhelysarok * műhelysarok

nyok, amelyek végfeszültsége 6,8 V. A végfeszültségnél kb. 0,1 V-tal magasabb billenési szintet kell beállítani a trimmerrel.) A G₇ szerepe a komparátor L-be billenő kimenőszintjének az invertálása. A feszültségkomparátor működését és az osztó elemeknek kiszámítását a *Hobby Elektronika* 2003/5. számában részleteztük.

A töltési folyamat az N₂ megnyomásával – vagy az akkumulátor lecsatlakoztatásával – bármikor megszakítható; a bistabil ilyenkor alaphelyzetbe billen.

A töltőgenerátor a C₁ puffereklő nyers tápfeszültségéről működik, míg a logikai hálózat +6 V-os tápfeszültségét az IC₁ stabilizálja.

A mintapéldányba egy DPM-200 típusú digitális panelvoltmérőt is beépítettem, ami folyamatosan mutatja az akkumulátor kapcsolófeszültségét. (Illetve akkumulátor csatlakoztatása hiányában a töltőkapcsokon mérhető üresjárati feszültséget. Ez a csepp-töltőkör és a két feszültségosztóból álló összetett osztó által némileg csökkentett nyers bemeneti feszültséggel egyenlő.) A DPM-et ±19,99 V-os méréstartományra kell beállítani. Erre szolgál az R₁₈ - R₁₉, kb. 1:100 feszültségosztó. (A kalibrálás a panelvoltmérő trimmerével lehetséges. A 2. tize-

despontot is aktiválni kell, a megfelelő forr felületek öncseppel való rövidrezárásával.) A DPM is a stabilizált +6 V-ról „táplálkozik”. A csatlakoztatásához szükséges három forrpont (MA = feszültségbemenet, MB = +6 V, MC = GND) is megtalálható a nyákon. A viszonylag költséges panelvoltmérő beépítése nem kötelező. Ha elhagyjuk, akkor természetesen az R₁₈, R₁₉, Jp₁ és a C₉ alkatrészt sem kell beforrasztani.

Még egy megjegyzés a DPM-200 modullal kapcsolatban: a korábbi változat tápfeszültségként nem +5 (+6) V-ot, hanem független 9 V-os egyenfeszültséget igényel. Erre a célra a hálózati trafóra fel kell tekercselni egy független 9 V-os szekundertekercset, amelynek a feszültségét egyoldalasan (azaz egyetlen dióddal) egyenirányítjuk, egy 100 µF-os elkövél szűrjük és egy ellenálláson át „táplált” ZPD9,1 típusú Z-dióddal stabilizáljuk. A Z-diódán fellépő feszültségét vezetjük a műszer táppontjaira.

A DPM-táp negatív pontja és a töltő vonatkoztatási pontja csak a DPM invertáló bemeneténél lehet közösítve! (A panelműszernek ez az eredeti állapota.)

Egyéb:

230/12 V 10 VA
biztonsági
transzformátor (Tr)*
200 mA T miniatűr
üvegcsöves biztosító +
+ biztosítóház (BI)
Egyáramkörös hálózati
billenőkapcsoló
Kéteres hálózati vezeték
villásdugasszal
2 db 14 lábú IC-foglalat
(IC_{2,3}-hoz)
2 db nyákba forrasztható
derékszögű nyomógomb
(N_{1,2})
2 db 0,1"-os osztású
jumpertüske-pár +
+ hüvelyhíd (Jp_{1,2})
Töltőcsatlakozós kábel,
szükség szerint
DPM-200
panelvoltmérő*

* : lásd a szövegben!
** : a HAM-bazárban
kapható

Már nyomdában van a

RÁDIÓTECHNIKA ÉVKÖNYVE 2004

Megjelenése november közepén várható!

A tervezett tartalomról: A HIKI sztori, DSL-szótár, A magyaróvári reléállomás, Távfelügyelet és -vezérlés mobiltelefonnal, Archíváljunk CD-re!, Infravörös modellirányítás, Dolby Surround dekóder, Visszhangosító, 60 W-os subwoofer-erősítő, 15 W-os amatőr hangerősítő, Hétszámjegyes 20 MHz-es frekvenciamérő, Triakos teljesítményszabályozó, Diszkószoboszkóp, VHF – UHF antennaerősítők tranzisztorttal, jFET-tel, MOSFET-tel, Technikatörténet – évszámokban, Muzeális rádióvevők restaurálása, Anódpótló teleses rádiókhoz, Különböző regeneráló/automata akkumulátortöltők, Kémrádió, Barangolás a frekvenciák között, TS9D – 9-sávós RH tvcr, Katonai rádiókészülékek (R – 107T), A microstrip és a stripline, Rádióamatörködés hosszúhullámon, CQ de HA..., A triak kapcsolástechnikája, A mikroelektronikai csipek anyagai, Hullámdetektorok, Autósok figyelem!, Sok kis kapcsolás.

Legjobban teszi, ha a 2004-es RT évkönyvet KEDVEZMÉNYES elővételi AKCIÓNK keretében már most megrendeli!

~ 272 oldalon
az elektronika
világából!

Időben szólunk! Ha gyorsan dönt, jobban jár!

A 2004-es évkönyvünket már most KEDVEZMÉNNYEL megveheti!
(Szállítása novemberben)

Ára:

JÚLIUSBAN 1790 Ft, AUGUSZTUSBAN 1890 Ft, SZEPTEMBERBEN 1990 Ft,
OKTÓBERBEN 2090 Ft, NOVEMBERBEN 2190 Ft
plusz a postaköltség (kb. 100 Ft).

RENDELJEN és küldjük a csekket!

A kedvezményes vételárnak az adott hónapban be kell érkeznie!

Postacím: 1374 Budapest, Pf. 603; t./fax: 239-4932, 239-4933; www.radiovilag.hu